

આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી
આણંદ

સિદ્ધિઓની વિગત :

(૧) **શિક્ષણ ક્ષેત્રની સિદ્ધિઓ :**

(૧) **આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટીમાં વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ માં આપેલ ફેકલ્ટીવાઈઝ પ્રવેશની વિગતો :**
સ્નાતક કક્ષા :

અનુ. નં.	અભ્યાસક્રમ	પ્રવેશ ક્ષમતાની માહિતી			આપેલ પ્રવેશ ૨૦૧૦-૧૧	રીમાર્ક્સ
		પ્રવેશ ક્ષમતા	પેમેન્ટ સીટ/ એન.આર.આઈ	આઈ.સી.એ.આર./ વી.સી.આઈ		
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૧.	B.Sc. (Agri.)	૮૬	૨૨	૧૨	૧૧૪	આઈ.સી.એ.આર./વી.સી.આઈ. બેઠકો ઉપરના પ્રવેશ, પ્રવેશ ક્ષમતા ઉપરાંત ગણવાની રહે છે.
૨.	B.Tech. (Agril. Engg.)	૩૩	—	૫	૩૪	
૩.	B.Tech. (D.T.)	૪૪	૧૭	૬	૬૦	
૪.	B.V.Sc. & A.H.	૫૫	૧૭	૮	૮૧	
૫.	B.Tech(Agri.IT)	૩૩	—	૫	૩૪	
૬.	B.Tech(FPT)	૩૩	—	૫	૩૫	

અનુસ્નાતક :

અનુ. નં.	અભ્યાસક્રમ	આપેલ પ્રવેશ ૨૦૧૦-૧૧
૧	૨	૩
એગ્રીકલ્ચર ફેકલ્ટી		
૧.	એમ.એસસી.(એગ્રી)	૧૦૬
૨.	એમ.એસસી.	૧૩
૩.	પીએચ.ડી.	૩૧
હોર્ટીકલ્ચરલ		
૧.	એમ.એસસી(હોર્ટી)	૦૮
૨.	પીએચ.ડી.	૦૨
વેટરનરી સાયન્સ ફેકલ્ટી		
૧.	એમ.વી.એસસી.	૬૦
૨.	પીએચ.ડી.	૦૮
ફેકલ્ટી ઓફ ફૂડ પ્રોસેસીંગ ટેકનોલોજી		
૧.	એમ.ટેક(એફ.પી.ટી.)	૦૬
૨.	પીએચ.ડી.	૦૧
ડેરી સાયન્સ ફેકલ્ટી		
૧.	એમ.એસસી.	૦૯
૨.	એમ.ટેક	—
૩.	પી.જી.ડી.પ્લોમા ઈન ડેરી એન્ડ ફૂડ ક્વાલિટી એસ્યોરન્સ	—
૪.	પીએચ.ડી.	૦૫
ઈન્ટરનેશનલ એગ્રી બીઝનેસ વિદ્યાશાખા		
૧.	આઈ.એ.બી.એમ.	૧૮
એગ્રીકલ્ચરલ ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી		
૧.	પી.જી.ડી.પ્લોમા ઈન એગ્રી.આઈટી	૦૩

(૨) નવી ફેકલ્ટીની રચના :

નવી ફેકલ્ટીની રચના :

આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટીમાં એગ્રી ફેકલ્ટી, વેટરનરી ફેકલ્ટી તથા ડેરી સાયન્સ ફેકલ્ટી અસ્તિત્વમાં છે. તે ઉપરાંત નીચે મુજબ નવી ચાર ફેકલ્ટીની રચના કરવામાં આવેલ છે.

- (૧) એસ્ટાબ્લીશમેન્ટ ઓફ કોલેજ ઓફ ફૂડ પ્રોસેસીંગ ટેકનોલોજી એન્ડ બાયો એનર્જી
- (૨) એસ્ટાબ્લીશમેન્ટ ઓફ કોલેજ ઓફ એગ્રીકલ્ચરલ ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી
- (૩) એસ્ટાબ્લીશમેન્ટ ઓફ કોલેજ ઓફ એમબીએ (ઈન્ટરનેશનલ એગ્રી.બીઝનેસ)
- (૪) એસ્ટાબ્લીશમેન્ટ ઓફ કોલેજ ઓફ એગ્રી. એન્જીનીયરીંગ (ગોધરા)

નવી PG ઈન્સ્ટીટ્યુટ :

ઉપર મુજબ ચાર કોલેજો ઉપરાંત નીચે મુજબ નવી બે અનુસ્નાતક ઈન્સ્ટીટ્યુટ શરૂ કરેલ છે.

૧. PG Institute of Extension Education
૨. PG Institute Food Processing Technology & Bio Energy

આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી એકેડેમિક અને વહીવટી બાબતો માટે સરકારશ્રીવતી નોડલ યુનિવર્સિટી તરીકે કામ કરે છે. તેના ભાગરૂપે ચારેય કૃષિ યુનિવર્સિટીઓમાં કેન્દ્રીય પ્રવેશની કામગીરી આ યુનિવર્સિટી કરે છે. યુનિવર્સિટીના શૈક્ષણિક કાર્યક્રમોના રાષ્ટ્રીય કેલેન્ડરની સાથે જ ચાલે છે.

અનુસ્નાતક કક્ષાએ વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ ક્ષમતા વિભાગ પ્રમાણે દરેક એગ્રીકલ્ચરલ યુનિવર્સિટીમાં નક્કી કરેલ છે જેથી કરીને અનુસ્નાતક કક્ષાના શૈક્ષણિક કાર્યક્રમોમાં પ્રવેશની પદ્ધતિમાં સુનિશ્ચિત અને વ્યવસ્થિત ઓર્ગેનાઈઝ કરેલ છે.

નવી પ્રવેશ પરીક્ષા પદ્ધતિ :

ચાર નવી કૃષિ યુનિવર્સિટી થતા ડેરી / વેટરનરીમાં સ્નાતક કક્ષાએ અને તમામ ફેકલ્ટીમાં અનુસ્નાતક કક્ષાએ પ્રવેશ પરીક્ષાઓ લેવામાં આવે છે. આ પ્રવેશ પરીક્ષાઓ કોમ્પ્યુટરાઈઝડ **Optical Mark Reder (O.M.R.)** પદ્ધતિ દાખલ કરવામાં આવેલ છે. અને પ્રવેશ પરીક્ષાના પરિણામો તે જ દિવસે જાહેર કરવામાં આવે છે આમ પ્રવેશ પરીક્ષાના પરિણામોમાં ઝડપ લાવવામાં આવી છે.

પ્રવેશ ક્ષમતા :

આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટીમાં નીચે દર્શાવેલ ફેકલ્ટીમાં પ્રવેશ ક્ષમતામાં વધારો થયેલ છે.

ફેકલ્ટીનું નામ	અગાઉની પ્રવેશ ક્ષમતા	સુધારેલ પ્રવેશ ક્ષમતા
કૃષિ	૬૫ + ૧૦ એન.આર.આઈ / પેમેન્ટ	૬૫ + ૨૦ N.R.I + ૧૦ I.C.A.R
વેટરનરી	૫૦ + ૧૦ એન.આર. આઈ./ પેમેન્ટ	૫૦ + ૧૫ N.R.I + ૯ V.C.I
ડેરી	૪૦ + ૧૦ એન. આર.આઈ. / પેમેન્ટ	૪૦ + ૧૫ N.R.I + ૬ I.C.A.R

(૩) નવા અભ્યાસક્રમો :

એગ્રી ફેકલ્ટીમાં નીચેના નવા અભ્યાસક્રમ શરૂ કરેલ છે.

૧. પી.જી ડીપ્લોમાં ઈન એગ્રીકલ્ચરલ ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી
૨. એગ્રીકલ્ચરલ માઈક્રોબાયોલોજી
૩. પ્લાન્ટ બાયો ટેકનોલોજી

વેટરનરી ફેકલ્ટીમાં નીચેના નવા અભ્યાસક્રમ શરૂ કરેલ છે.

૧. Extension Education
૨. Poultry Science
૩. Animal Bio Technology

ડેરી ફેકલ્ટીમાં નીચેના નવા અભ્યાસક્રમ શરૂ કરેલ છે.

૧. પીજી ડીપ્લોમાં ઈન ફુડ ક્વોલીટી એસ્યોરન્સ
૨. Dairy Bio Technology

ફુડ પ્રોસેસીંગ એન્જીન્યરીંગ ફેકલ્ટીમાં નીચેના નવા અભ્યાસક્રમ શરૂ કરેલ છે.

૧. એમ.ટેક (એફપીટી)

શિક્ષણની ગુણવત્તા :

સ્નાતક કક્ષાએ અને અનુસ્નાતક કક્ષાએ ઉચી ટકાવારીવાળા વિદ્યાર્થીઓએ અગ્રતા આપેલ છે. વિદ્યાર્થીઓને જુદી જુદી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટે તાલીમ આપી તૈયાર કરવામાં આવે છે. અને તે મુજબ કૃષિ વિદ્યાશાખામાં ૪૫ વિદ્યાર્થીઓ આઈ.સી.એ.આર.ની અનુસ્નાતક કક્ષાની પરીક્ષામાં ઉર્ત્તીણ થયેલા છે અને અન્ય યુનિવર્સિટીઓમાં પ્રવેશ મેળવેલ છે. છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં લગભગ ૪૦ વિદ્યાર્થીઓએ પરદેશની યુનિવર્સિટીઓમાં પ્રવેશ મેળવેલ છે. તેજ પ્રમાણે કૃષિ વિદ્યાશાખામાંથી ASRB (Agriculture Scientist Recruitment Board)ની નેટ પરીક્ષામાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં લગભગ ૭૦ ઉમેદવારો ઉર્ત્તીણ થયેલા છે. કૃષિ વિદ્યાશાખામાં બહારની કંપનીઓને પણ પ્લેસમેન્ટ માટે આમંત્રણ આપેલ છે.

જેમાં દર વર્ષે ૧૦ થી ૧૫ કંપનીઓએ કૃષિ સ્નાતક અને અનુસ્નાતકની પસંદગી કરવામાં આવેલ છે. કૃષિ વિદ્યાશાખામાં હાલ કોઈપણ વિદ્યાર્થી બેરોજગાર નથી.

એક્સપેરીયન્સ લર્નીંગ :

શિક્ષણ સ્તર ઉચું લાવવા માટે ફોર્થ ડીન્સ કમિટીની ભલામણનો અમલ કરવા માટે એક્સપેરીયન્સ લર્નીંગ પ્રોજેક્ટ આઈ.સી.એ.આર.ના અનુદાનથી નીચે મુજબના પ્રોજેક્ટની કામગીરી હાથ પર લીધેલ છે.

૧. વેલ્યુ એડીએશન ઈન આમલા, ટોમેટો એન્ડ મેન્ગો
૨. એપીએરી ઈન કોમર્શીયલ પ્રોડકશન
૩. હાઈટેક એગ્રીકલ્ચર
૪. કોમર્શીયલ પ્રોડકશન ઓફ બાયો પેસ્ટીસાઈડ્ઝ
૫. કોમર્શીયલ પ્રોડકશન ઓફ મેડીશનલ એન્ડ એરોમેટીક પ્લાન્ટ.

संशोधन क्षेत्रની सिद्धिओ :

Research Achievements of Anand Agricultural University

As a result of sincere efforts of the scientists, the following research accomplishments/technologies recommended for farmers, scientists and entrepreneurs after establishment of Anand Agricultural University.

Name of the Discipline	No. of recommendations finalized for farmers/entrepreneurs							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Total
Crop Improvement	08	03 +01	01	07	03	04+01	04+01	30+3
Crop production	14	12	28	14	11	16	18	113
Plant protection	03	08	06	08	06	18	11	60
Dairy Science, Agri.Engineering & Processing	07	07	06	05	05	14	09	53
Animal Production	03	05	06	09	07	14	16	60
Animal Health	--	01	06	09	--	08	15	39
Social Science	--	01	--	01	06	04	01	13
Total	35	38	53	53	38	79	75	371

Under Crop Improvement, the following 30 high yielding and biotic and abiotic stress varieties / hybrids developed and recommended for end user farmers.

Sr. No.	Crop	Name of Variety	Year of release	Characters
1	Rice	GR-12	2004	Fine grain quality
		Ashoka - 200F	2006	Rainfed drilled rice
		ADR-1	2007	Rainfed drilled rice, drought tolerance
		Gujarat Anand Rice-13	2009	A fine grained mid-late rice variety GAR 13 showed an overall yield increment of 18.4 % over check variety GR 11. The variety also showed superiority in its disease and pest reaction.
		Gujarat Anand Rice-1	2010	<ul style="list-style-type: none"> • Mid early duration aromatic variety, maturing in about 120 to 125 days early by 22 to 25 days than the checks • Yield advantage of 13.1 to 23.9 percent over check. • Possesses inbuilt resistance to major biotic constraints viz,. blast and BLB in diseases and LF, SB and WBPH in insects.
2	Chilli	GVC-101	2004	More shell-life, Low incidence of major pests
		GVC-121	2004	Larger in length, green shining fruits
		AVC(NP)-131	2007	Zero pungency of green fruit

3	Brinjal	GOB-1	2004	Attractive black colour with oblong shape, less seed.
4	Tomato	GT-2	2004	Good TSS and pulp to juice ratio, attractive red colour, long shell-life.
	Tomato	AT-3	2008	High lycopene and carotenoids content
5	Cucumber	GC-1	2004	Long tender fruits
6	Muskmelon	GM-3	2004	Attractive green flash colour, Sweet in taste.
7	Pearl Millet (Forage)	GFB-1	2004	Good regeneration capacity under multicut.
8	Lucerne	AAUL-3	2005	Perennial type, dark green foliage
9	Tobacco	MR GTH-1	2005	Resistant to mosaic (TMV)
	Tobacco	ABT-10	2008	Root knot nematode resistant
10	Bottle gourd	ABG-1	2005	Low incidence of leaf minor, tender attractive fruit
11	Cowpea	AVCP-1	2007	Resistant to viral diseases and root knot nematodes
12	Pigeonpea	AVT-1	2007	Good quality pods resistant to pod damaging pest complex
		Anand Grain Tur-2	2009	<ul style="list-style-type: none"> Yield superiority over checks to the tune of 25 – 41 %. White bold seeded Wilt resistant
		Anand Grain Tur-2 (for state)	2010	<ul style="list-style-type: none"> Yield superiority over checks to the tune of 23.2 – 23.5 % Less pod borer and pod fly infection and less incidence of sterility mosaic disease White bold seeded
13	Ridge Gourd	Gujarat Anand Ridge Gourd-1 (GARG-1)	2010	<ul style="list-style-type: none"> Showed 39.5 per cent higher fruit yield than the check Pusa Nasdar The fruits of this variety are medium sized and elliptical shape with green fruit skin color Less mosaic and downey mildew disease reaction and infestation Better quality of carbohydrate, fiber, protein, chlorophyll-a and total soluble solids
14	Kalmegh	Anand Kalmegh-1	2007	High yield and good quality
15	Safed Musli	ASM-1	2007	Higher fasciculated roots yield
16	Nagli	Gujarat Nagli-4	2007	High nutritive value and yield

17	Cotton	Anand Deshi Cotton -1	2008	Suitable for desi cotton growing area of North-West Agroclimatic zone except kutch. Big ball size and synchronous in maturity
18	Pumpkin	Anand Pumpkin 1	2009	<ul style="list-style-type: none"> • Yield superiority >40% over check • High carotene content • Superior in pest-diseases resistance
19	Marvel Grass	(Gujarat Anand Marvel Grass-2) (<i>Jinjvo</i>)	2009	<ul style="list-style-type: none"> • High green and dry forage yield • Better nutritional quality
20	Napier Grass	Napier Hybrid Grass Co-3	2010	<ul style="list-style-type: none"> • Showed superiority in Green Forage Yield (GFY) to the tune of 19.2 and 34.3 per cent over the local check APBN-1 and national check NB-21, respectively • Obtained 29.5 and 33.8 per cent higher dry matter yield (DMY), 18.3 and 40.8 per cent higher crude protein yield (CPY), over the local and national check varieties, respectively • Highly palatable having good quality fodder with less serration of leaf margin • Endorsed for the rainfed and irrigated areas of Gujarat State.

The University scientists working on the discipline Crop Production, Crop Protection, Animal Production and Animal Health as well as Dairy Science, Agricultural Engineering and Food Processing Technology have given large number of technologies for end user farmers, veterinarian, dairy entrepreneurs as well as stock holders and scientists are briefing here under.

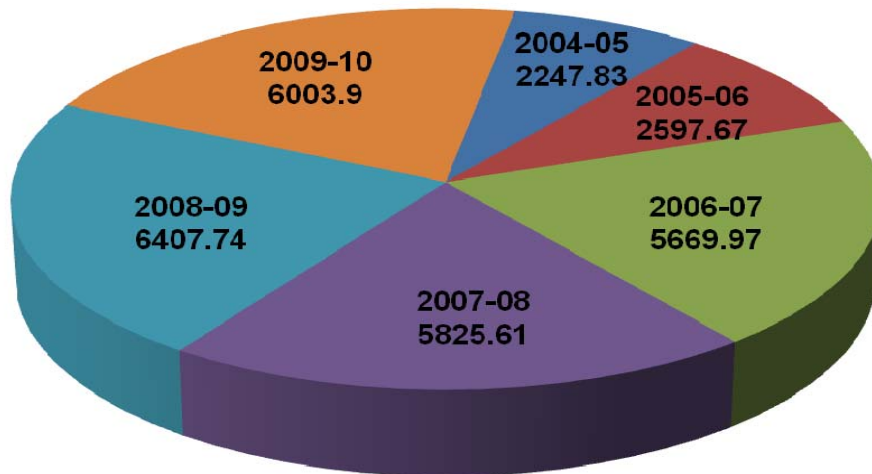
- Under Natural Resource management a variety of technology have been given to the farmers viz. Cropping sequence like Groundnut-Wheat, Potato - Summer pearl millet, Pealmillet-Wheat, Intercropping of Cabbage in Sugarcane, Forage intercropping like Lucerne + Pandadiu, Sorghum + Cowpea for higher net return and nutritive value.
- Nutrient management is one of the major component for crop production and no. of technologies developed for nutrient management includes macro and micronutrients, biofertilizers, organic farming, integrated nutrient management in the crops like paddy, cabbage, maize, Pigeon pea, Sugarcane, Banana, Sorghum, Aonla, Okra, Bajra, Wheat, Gram and Mungbean.
- Water is a crucial element and to be used in a rational manner so number of technologies for pressurized irrigation system and critical growth stages have been recommended to the farming community for the crop like

- Wheat, Maize, Gram, Clusterbean, rabi Pigeonpea, Mustard, Potato, Brinjal, Okra, Cabbage, Banana, Papaya, Tomato, Deshi Cotton, Castor. Further, a critical stages has also been decided for limited irrigation in the crop like Gram, Mustard and Wheat for Narmada Command Area.
- Water saving technology: SRI is recommended for rice growing area.
  - Weed is a unwanted plant and reduced approximately 30-60 % crop production and compete with the plant during the early growth stages of the crop upto 45 days, so for controlling technologies have been recommended for most of the crops grown in University jurisdiction.
  - Medicinal Aromatics plants are high valued crop and a package of practices has been suggested for higher production of such plants viz. safed musli and sankhpushpi.
  - In order to control insect-pest, technologies which are eco-friendly, less hazardous and agro-chemicals in conjunction with biological control measures under IPM / IDM modules have been recommended for the crops like Cotton, Chickpea, Tomato, Brinjal, Rice, Tobacco, Fennel, Turmeric, Mungbean, Ginger, Maize, Sesamum, Small gourd, Okra, Groundnut, Bitter gourd etc.
  - With the introduction of Bt cotton, farmers are facing problem of mealy bug since last 4-5 years. AAU has developed IPM based protection technology, which has been accepted by 70-80 % of farmers.
  - For all the crops, safe limit for use of pesticides have been recommended.
  - Under faculty of Dairy Science and food Processing technology and Bio-energy, following machines were developed.
    - Continuous basundi making machine
    - Khova making machine for economic khova production.
    - Shrikhand thermization machine.
    - Low cost Vaccum Bottle Filler.
    - Sprouted Inert bed drying chamber.
    - Dehuller machine for Jetropha seed and Pilot Biodiesel Production Plant from seed to diesel.
    - Fruit grading machine.
    - Tractor operated multi elevator for fruit harvesting.
    - Aonla Shredding-Cum-Stone Extracting Machine.
    - Aonla pricking machine
    - Low cost improved Green House with better efficiency.
  - Technology for Synbiotic dahi in three different forms viz. Synbiotic dahi and different products (cucumber, sapota, banana etc.) developed which has got new traditional and therapeutic advantage over normal dahi.
  - Technology for Ready-to-serve soup, Mozzarella cheese, Whey protein for ice-cream, Gulabjamun, Sugar free and low fat Rasagolla, Malai kulfi, Dietetic frozen dessert and dehydrated coriander leaves has been developed.
  - The Department of Animal Nutrition has surveyed almost all the districts of Gujarat and recommended nutritional and mineral requirement of all categories of animals for better milk production with good health.
  - The high producing white leg Horne egg type hybrid is developed, which can produce around 300 eggs per year with high feed efficiency for commercial eggs production.

- More than 360 accession numbers were obtained for the gene sequences submitted to the International Gene Bank. This is the First ever submission of sequences to the Gene Bank from Agricultural Universities of the state.
- Date palm tissue culture protocol developed. Developing commercial tissue culture date palm for barhee variety.

Seed Production

University has released a number of varieties during last five years having good adaptability among the farmers. In view of this, a demand of quality and truthful seed from the farmers has increased which resulted in production of higher quantity of seeds of different stages as depicted below (figures in qt.). All produced seed are sold to the farmers under brand name of “Anubhav seeds”.

The target of seed production for 2010-11 is fixed as 8500 qt.

Variety Registration (PPV & FR) and IPR

- Maize : Gujarat Maize 2, Gujarat Maize 3, Gujarat Maize 4 and Gujarat Maize 6
- Rice : Gujarat Rice 103 (Mini Mussouri), Gurjari and Gujarat Rice 7
- Vegetables : Anand Vegetable Pigeon pea 1
- Geographical Index of Bhal wheat : A 206, GW 1 proposal submitted
- Pulses : Gujarat Chickpea 2
- Probiotic culture : Culture deposited
  - MD 2 (*Streptococcus thermophilus*)
  - MD 8 (*Streptococcus thermophilus*)
  - V 3 (*Lactobacillus acidophilus*)
  - I 4 (*Lactobacillus acidophilus*)
- Biofertilizer strains : Culture deposited
  - ABA 1 (*Azotobacter chroococcum*)
  - PBA 16 (*Bacillus coagulans*)
  - ASA 1 (*Azospirillum lipoferum*)
- Tissue culture protocol for Date palm : Under process
- Biodiesel plant : From jatropha seed : Under process

MoU Signed/Enforced

Sr.No.	Organisation	Objectives
1	NDDB	Embryo Transfer Technology
2	SSNNL	Irrigation Research cum Demonstration
3	Jain Irrigation System Ltd.	PG Education and Research
4	Guangxi State University of China	ET in cattle and buffalo
5	Lund University, Sweden	Education and research in dairy fermented food
6	Erasmus Mundus External Cooperation Window 15	Exchange of students and faculties for higher education and research
7	Zydus Pharmaceuticals	Exchange of students/research activities in the faculty of veterinary science

MoU under process

1	GSFC	Transfer of technology for liquid biofertilizer
2	Dharamsinh Desai University	Nanotechnology and its application in agriculture
3	Xcelris Labs Ltd.	Genomics Research
4	Abellon Clean Energy	Bio energy

(બ) ડેરી ક્ષેત્રની સિદ્ધિઓ :

સંસ્થાના તજજ્ઞો દ્વારા ડેરી ટેકનોલોજી, ડેરી એન્જીનીયરીંગ, ડેરી માઈક્રોબાયોલોજી, ડેરી કેમેસ્ટ્રી, ડેરી પ્રોસેસીંગ અને ડેરી વહીવટ તથા સંચાલન વિષયોમાં સંશોધન કાર્ય કરવામાં આવે છે. જેના કારણે સંસ્થા દ્વારા ડેરી ઉદ્યોગ તથા વૈજ્ઞાનિકો માટે ૮૫ જેટલી ભલામણો કરવામાં આવેલ છે. વળી સંસ્થા દ્વારા ડેરી ઉદ્યોગના કર્મચારીઓ અને વૈજ્ઞાનિકોના લાભાર્થે વિવિધ તાલીમ કાર્યક્રમો પણ યોજવામાં આવેલ છે. કોલેજ ખાતે યુનિવર્સિટીના, ખાનગી સંસ્થાઓના, રાજ્ય સરકારના, અને કૃષિ અનુસંધાન પરિષદના સહયોગથી અનેક સંશોધન કાર્યક્રમો હાથ ધરાયેલ અને હાલમા પણ કાર્યાન્વિત છે.

તાજેતરમાંજ લુન્ડ યુનિવર્સિટી, સ્વીડન સાથે ફૂડ બાયોટેકનોલોજી વિષયમાં વિદ્યાર્થીઓ અને અધ્યાપકોને તાલીમ અર્થે કરાર કરવામાં આવ્યા.

(ક) **પશુચિકિત્સા ક્ષેત્રની સિદ્ધિઓ :**

આ મહાવિદ્યાલય હેઠળ ચાર સંશોધનના મુખ્ય સંશોધન કેન્દ્રો (એનીમલ ન્યુટ્રેશન સ્ટેશન, પોલ્ટ્રી કોમ્પ્લેક્ષ, લાઈવસ્ટોક પ્રોડક્શન રીસર્ચ સ્ટેશન, રીપ્રોડીકટીવ બોયોલોજી રીસર્ચ યુનિટ) ઉપરાંત અધ્યતન મોલેક્યુલર જીનેટીક્સ લેબોરેટરી વિકસાવવામાં આવી.

અત્યાર સુધીમાં ભારત સરકાર, વિદેશી અને રાજ્ય સરકાર ૫૩ નાની-મોટી સંશોધન યોજના પૂર્ણ કરવામાં આવી અને હાલમાં ૩૮ જેટલી સંશોધન યોજનાઓ જુદી જુદી કાર્યરત છે, અને સંશોધન યોજનાઓ હેઠળ નીચેના સંશોધન કરવામાં આવ્યા.

૧	ગુજરાત રાજ્યમાં જુદા જુદા જીલ્લાઓમાં મોજણી કરી પશુઓના ખોરાક માટે જરૂરી પ્રોટીન , કાર્બોદીત પદાર્થોતથા જુદા જુદા પ્રકારના શ્રારોની ઉણપ અંગેનું સંશોધન હાથ ધરવામાં આવ્યું.
૨	કૃષિ અને ઔદ્યોગિક આડ પેદાશોના પશુઓના દાણમાં ઉપયોગ કરી સસ્તું સપ્રમાણ દાણ બનાવવામાં આવ્યું.
૩	ગાય/ભેંસ/બકરામાં ભૂણ પ્રતિરોપણ પદ્ધતિઓ વિકસાવવામાં આવી.
૪	ગુજરાતમાં આબોહવાને અનુકૂળ વાર્ષિક <u>૨૮૦</u> તથા વધારે ઈંડા આપતી મરઘાની નસ્લ તૈયાર કરવામાં આવી.
૫	ગાય,ભેંસ,ઘેટા-બકરા અને મરઘાઓમાં પ્રજનન, વૃદ્ધિ, રોગપ્રતિકારક શક્તિ, દૂધ ઉત્પાદન વિગેરેને લગતા જનીનોની ઓળખ તથા તેની બહુરૂપતાનો અભ્યાસ મોલેક્યુલર જનીન વિજ્ઞાનની ટેકનીક ધ્વારા કરવામાં આવ્યો.
૬	ભેંસોના આંચળમાંથી દૂધ ઉત્પાદન સાથે સંકળાયેલ જનીનોની ઓળખ કરવામાં આવી.
૭	ગાય,ભેંસો,ઘેટા-બકરાની નસ્લોની ઓળખ માટે મોલેક્યુલર જનીન વિજ્ઞાન આધારિત સોફ્ટવેર વિકસાવવામાં આવ્યા.
૮	જુદા જુદા સંખ્યામાં ગાયો,ભેંસો ,ઘેટાની ઉછેર, માવજત માટેના ધોરણો નક્કિ કરવામાં આવ્યા.
૯	ગુજરાત રાજ્યમાં પ્રતિ વેતર <u>૨૮૦૦</u> કીલો ગ્રામ દૂધ આપતી સંકર ગાયની નસ્લ તૈયાર કરવામાં આવી.
૧૦	મોલેક્યુલર જીનેટીક વિજ્ઞાનની ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી ટીબી, આઈ.બી.ડી., કેનાઈન વારવો વાયરસ, ઈનફેક્સીયલ ચિકન એનીમીયા,બ્રસલોસીસ અરસીચીયોસીસ વગેરેના નિદાન માટેની ટેકનીક વિકસાવવામાં આવી.
૧૧	માસના નમૂનામાંથી જાતિ (ગાય, ભેંસ, ઘેટા, બકરા, ડુકકર, મરઘા) ઓળખ માટે અદ્યતનપીસીઆ આધારિત ટેકનીક વિકસાવવામાં આવી.
૧૨	ગાય, ભેંસના જઠરમાં રહેલા જીવાણુંનો અભ્યાસ કરીને <u>૩૦૦</u> થી વધારે જનીનોની નોંધણી આંતરરાષ્ટ્રિય જનીન બેંકમાં કરવામાં આવી.
૧૩	ગુજરાતના જુદા જુદા જીલ્લાઓની આબોહવા તથા હવામાનને ધ્યાન રાખી રોગ ફેલાવા અંગેની પૂર્વ માહિતી પર સંશોધન કરવામાં આવ્યું.
૧૪	જંગલી જાનવરોમાં જુદા જુદા રોગોની નિદાન-સારવાર માટે પદ્ધતિ વિકસાવવામાં આવી.
૧૫	ફાર્મેકોલોજી વિષયમાં ફાર્મેકો મોલેક્યુલર જીનેટીક્સ પરનું સંશોધન હાથ ધરવામાં આવ્યું.
૧૬	નર જાનવરોનું વીર્ય થીજવવા આધુનિક પદ્ધતિ વિકાસ કરવામાં આવ્યો.
૧૭	કૂતરામાં મોતિયાનું ઓપરેશન, નાના-મોટા અસ્થિભંગમાં ઈન્ટ્રલોકિંગ ઓફ નેઈલ, કાયો સર્જરી, એન્ડોસ્કોપી સર્જરી, વગેરે પદ્ધતિઓ વિકસાવવામાં આવી.

(ડ) **વિસ્તરણ ક્ષેત્રની સિદ્ધિઓ :**

પ્રસાર શિક્ષણ સંસ્થા :

વિસ્તરણ પ્રવૃત્તિઓને વેગવંતી બનાવવા ભારત સરકાર, કૃષિ અને સહકાર વિભાગ ધ્વારા, દેશના પશ્ચિમી વિસ્તાર માટે સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૨માં આણંદ ખાતે પ્રસાર શિક્ષણ સંસ્થા શરૂ કરવામાં આવેલ, જે ભારતના પશ્ચિમ ઝોનમાં આવેલ રાજ્યો ગુજરાત, મહારાષ્ટ્ર, મધ્યપ્રદેશ, રાજસ્થાન, છત્તીસગઢ, ગોવા તથા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો -દીવ, દમણ તથા દાદરાનગર હવેલીના વિવિધ વિભાગો જેવા કે કૃષિ, પશુપાલન, બાગાયત, રેશમ ઉછેર, મત્સ્ય ઉછેર, વન વિભાગ, કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ, ભા.કૃ.અ.પરિષદ તથા અન્ય બિન સરકારી સંસ્થાઓના વિસ્તરણના ક્ષેત્રમાં કાર્ય કરતાં અધિકારીઓને વિસ્તરણની તાલીમ આપી સારા સંદેશવાહક તૈયાર કરવાનું કાર્ય કરે છે. આમ, પ્રસાર શિક્ષણ ભવન દેશના પશ્ચિમ વિસ્તાર માટે વિસ્તરણ અંગેની તાલીમ આપતી સૌથી મોટી સંસ્થા ગણી શકાય.

આ સંસ્થાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ વિસ્તરણ કાર્યકરોને સમાયંતરે બદલતી રહેતી વિસ્તરણ કાર્યની તકનીકોના જ્ઞાન તથા કાર્યકુશળતાથી સજ્જ કરવાનો છે જેથી ઉચ્ચ કક્ષાના કાર્યકુશળ વિસ્તરણ કાર્યકરો તૈયાર કરી શકાય અને વિસ્તરણના પાયાનો હેતુ સાર્થક કરી શકાય.

પ્રસાર શિક્ષણ ભવન નીચેના વિષયોમાં તાલીમ આપવાનું કાર્ય કરે છે.

આવા કાર્યક્રમોમાંનીચે પ્રકારના કાર્યક્રમોનો સમાવેશ થાય છે.

(૧) પ્રસાર શિક્ષણ ભવન ધ્વારા ઓન-કેમ્પસ- કેન્દ્ર ખાતે તેમજ ઓફ કેમ્પસ- કેન્દ્ર બહાર કરવામાં આવતા તાલીમ કાર્યક્રમો અને અન્ય સંસ્થાના પરફોર્મસંથી યોજવામાં આવે છે.

પ્રસાર શિક્ષણ ભવન ધ્વારા ૪૬ વર્ષના ઈતિહાસમાં કુલ ૯૫૦ તાલીમ કાર્યક્રમો યોજવામાં આવેલ છે જેમાં કુલ ૧૮,૩૬૫ અધિકારીઓએ તાલીમ લીધેલ છે.

કૃષિ શાળાઓ :

કૃષિ યુનિવર્સિટી આણંદ હસ્તકની વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકની કચેરી હેઠળ હાલમાં ચાર કૃષિ શાળાઓ આણંદ, છારોડી, દાહોદ, અને વડોદરા કાર્યરત છે. દરેક વિદ્યાર્થીઓને બે વર્ષના ડીપ્લોમા કોર્સમાં પ્રવેશ આપવામાં આવે છે. વિદ્યાર્થીઓ કૃષિ ક્ષેત્રની તજજ્ઞતાઓનું બૌદ્ધિક અને પ્રાયોગિક જ્ઞાન મેળવી પોતાની ખેતી સારી રીતે કરી શકે તે મુખ્ય આશય છે અને નોકરી પણ મેળવી શકે છે.

કૃષિ શાળાનું સ્થળ	શરૂ થયાનું વર્ષ	ઉત્તીર્ણ થયેલ વિદ્યાર્થીઓ
આણંદ (જી. આણંદ)	૧૯૪૧	૨૪૩૯
વડોદરા (જી.વડોદરા)	૧૯૩૬/૧૯૪૨	૧૧૮૨
છારોડી (જી. અમદાવાદ)	૧૯૫૭	૧૪૦૬
દાહોદ (જી. દાહોદ)	૧૯૪૭	૧૨૫૯

વડોદરાની શાળા ૧૯૩૬ થી શરૂ થઈ હતી અને વિવિધ પ્રાથમિક શિક્ષકો અને લશ્કરી માણસોને સુધારેલી પદ્ધતિની ખેતી વિષયક તાલીમ આપવામાં આવતી હતી અને ૧૯૪૨ થી ડીપ્લોમા અભ્યાસક્રમ શરૂ કરેલ.

હાલમાં ચાર કૃષિ શાળાઓને વધુ સારી રીતે જ્ઞાન મળી શકે તે હેતુ થી કૃષિ સંલગ્ન અગત્યના વિષયોમાં ચાર પોલીટેકનીક કેન્દ્રોમાં રૂપાંતરિત કરવાની મંજૂરી આપતા વર્ષ-૨૦૦૯-૧૦ થી શરૂ થયેલ છે.

પોલીટેકનીક ઈન એગ્રીકલ્ચર એન્જીનીયરીંગ દાહોદ ખાતે તથા પોલી ટેકનીક ઈન એગ્રીકલ્ચર, આણંદ/વસો ખાતે અને પોલીટેકનીક ઈન હોર્ટીકલ્ચર, વડોદરા ખાતે વર્ષ-૨૦૦૯-૧૦થી કાર્યરત થયેલ છે.

હોમસાયન્સ શાળાને પોલીટેકનીક ઈન ફૂડ સાયન્સ એન્ડ હોમ ઈકોનોમીક્સમાં પરિવર્તન કરવામાં આવેલ છે. એગ્રી.પોલીકલ્ચરની ફોર ટ્રાયબલ ફાર્મસ, દાહોદ ખાતે તેમજ વનબંધુ કલ્યાણ યોજના હેઠળ ગુજરાત સરકાર ધ્વારા આદિવાસી ખેડૂત મહિલા તાલીમ કેન્દ્ર, દેવગઢબારીયા ખાતે પણ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે.

બેકરી શાળા, આણંદ :

યુવાન ભાઈ-બહેનો જરૂરતમંદોને બેકરી ઉદ્યોગ શરૂ કરવા વ્યવસાયલક્ષી વર્ષમાં બે વર્ગમાં તાલીમ ૨૦ અઠવાડીયાની સને ૧૯૬૩ થી આપવામાં આવે છે. વર્ષમાં બે વાર એક અઠવાડીયાની તાલીમ કેમ્પસ ઉપર તથા ક્ષેત્રીય તાલીમ ગામડાઓમાં જઈને પણ આપવામાં આવે છે. અત્યાર સુધીમાં ૨૦ અઠવાડીયાના બેઝીક બેઝીંગ તાલીમવર્ગમાં ૧૪૪૪ અને એક અઠવાડીક બહેનો માટેના ટૂંકાગાળાના તાલીમ વર્ગમાં ૧૦૬૧૧ તાલીમાર્થીઓએ તાલીમ લીધેલ છે.

ગૃહ વિજ્ઞાન શાળા :

ગૃહવિજ્ઞાન શાળાની સ્થાપના ૨૪ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૯માં કરવામાં આવેલ જેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ રાજ્યની બહેનો/ખેડૂત પત્નીઓ ને ગૃહિણીની તમામ જવાબદારીઓનું જ્ઞાન આપવાનું તેમજ આહાર-વિહાર, બાળ ઉછેર, બાળ સંભાળ, ચારિત્ર ધંડર, ગૃહ ઉદ્યોગ જેવા કે સિવણ ભરત, માટીકામ વગેરેની વૈજ્ઞાનિક ઢબે તાલીમ આપવાનું છે. આ પ્રમાણપત્ર અભ્યાસ ક્રમ (૧૦+૨)ને ૨૦૦૭-૦૮થી ડીપ્લોમા અભ્યાસક્રમમાં તબદીલ કરેલ છે.

આ કોર્સની પ્રવેશ ક્ષમતા ૩૦ બેઠકોની છે અને ધોરણ-૧૦ પાસ ઉમેદવારને પ્રવેશ મળે છે. વર્ષ ૨૦૦૭-૦૮ સુધીમાં કુલ ૧૦૧૯ વિદ્યાર્થીનીઓ ઉત્તીર્ણ થયેલ છે. આ શાળામાંથી પાસ થયેલ ઘણી બહેનો બુનિયાદી શાળામાં શિક્ષિકા તથા સરકારી કચેરીઓમાં કામ કરે છે કે પોતાનો નાનો વ્યવસાય શરૂ કરેલ છે.

ગૃહવિજ્ઞાન શાળાને વર્ષ ૨૦૦૯-૧૦થી "પોલીટેકનીક ઈન ફૂડ સાયન્સ એન્ડ હોમ ઈકોનોમીક્સ (૧૦+૩) તરીકે અપગ્રેડ કરી શરૂ કરેલ છે.

મરઘાં ઉછેર તાલીમ કેન્દ્ર :

મરઘાં તાલીમ કેન્દ્ર સને ૧૯૬૩થી શરૂ કરવામાં આવેલ. આ તાલીમ કેન્દ્રમાં મરઘાં ઉછેર નો ધંધો કરતા અથવા શરૂ કરવા ઈચ્છતા ઉમેદવારોને વરસમાં ત્રણ વખત બૌદ્ધિક અને પ્રાયોગિક વ્યવસાય લક્ષી તાલીમ આપવામાં આવે છે. આજ સુધીમાં ૨૦૦૭ તાલીમાર્થીઓને મરઘાં ઉછેર અંગેની તાલીમ આપેલ છે.

માળી તાલીમ :

સને ૧૯૯૮ થી રાજ્યના યુવાનો/અન્ય જરૂરતમંદોને બાગાયતમાં માળી કામ માટેની પ્રત્યક્ષ તાલીમ આપીને ધંધાકીય કુશળતા ધ્વારા સ્વરોજગારી તેમજ નોકરીની તકો પૂરી પાડવાના હેતુથી શરૂ કરેલ છે. આજ સુધીમાં ૧૧૭ તાલીમાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયેલ છે.

તાલીમ અને મુલાકાત યોજના, આણંદ :

આ પ્રવૃત્તિ ૧૯૭૮થી શરૂ કરવામાં આવી છે તેના ઉદ્દેશો – સંશોધનના પરિણામો ખેડૂતો સુધી પહોંચાડવા, વિસ્તરણ માળખાને વધુ ક્રિયાશીલ અને વેગવંતુ બનાવવું, ખેડૂતોનું હેક્ટર દિઠ ઉત્પાદન વધારવું તથા કૃષિ તાંત્રીકતા અંગે ગુજરાત રાજ્યના ખેતિવાડી ખાતાના અધિકારીઓને તાલીમ આપવી. જેમાં તાલીમ વર્ગો, ખેડૂતો માટે શિબિર સભા સંમેલન તથા પરિસંવાદ વિગેરે યોજવામાં આવે છે. ક્ષેત્રીય મુલાકાત અને અનુસરણ કાર્યક્રમો વિગેરે પણ યોજવામાં આવે છે.

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર-દેવાતજ :

આણંદ જિલ્લા માટે ભા.કૃ.અ. પરિષદના ફંડથી ૧૯૮૫થી દેવાતજ (સોજીત્રા) ખાતે કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રની શરૂઆત કરવામાં આવી. આ કેન્દ્રના હેતુઓ અને આનુસંગિક વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ જેમ કે ૨૦૮૨ જેટલી વિવિધ વિસ્તરણ શિક્ષણ પ્રવૃત્તિઓ અને કેન્દ્રીય તાલીમો ધ્વારા અને ૧,૩૧,૧૬૧ ખેડૂત ભાઈઓ/બહેનોએ કૃષિ, પશુપાલન, સંકલીત જીવાત નિયંત્રણ, ટકાઉ ખેતી, જૈવિક ખેતી વિગેરે બાબતે જ્ઞાન મેળવ્યું હતું.

આ ઉપરાંત વ્યવસાયલક્ષી તાલીમો જેવી કે સિવણકામ, બ્યુટીપાર્લર, ટ્રેક્ટર-તેલ યંત્ર મરામત અંગે પણ યુવાનોને તાલીમ અપાઈ હતી. ૧૬૩ જેટલી વિવિધ વિસ્તરણ પ્રવૃત્તિઓ જેવીકે વિડિયો શો, કૃષિ પ્રદર્શન, કૃષિ મેળો, રેડીયો વાર્તા, ટી.વી.ટોક, ફિલ્મ વિગેટ ધ્વારા પણ હજારો ખેડૂત ભાઈઓને માહિતી માર્ગદર્શન આપવામાં આવ્યું હતું.

ખાસ કરીને ખેડૂતોના ખેતર પર ૨૫૦ થી ૩૦૦ રાઈ, યણા અને દિવેલાના પ્રથમ હરોળ નિદર્શન પાક પર ગોઠવી તેઓને પોતાની સ્થાનિક પદ્ધતિ કરતાં વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી વધુ ઉત્પાદન મળે છે તેમ પ્રત્યક્ષ બતાવી સમજાવવામાં આવેલ અને તેઓ તજજ્ઞતા અપનાવવા માટે તૈયાર થયા હતા.

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર-દાહોદ :

દાહોદ જિલ્લા માટે ભા.કૃ.અ. પરિષદના ફંડથી ૧૯૮૨-૮૩ના વર્ષમાં દેવગઢબારીયા ખાતે (કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર) શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. હાલમાં આ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર સ્થાનાંતર થતાં દાહોદ ખાતે કાર્યરત છે. ખેડૂતભાઈઓ/બહેનોને કૃષિ, પશુપાલન, ફાર્મ ફોરેસ્ટ્રી, પાક સંરક્ષણ તથા મહિલાઓને તંદુરસ્તી, પોષણ, કિચન ગાર્ડનીંગ અંગે કેન્દ્રીય-ક્ષેત્રીય તાલીમ અને વિવિધ વિસ્તરણ શિક્ષણ પ્રવૃત્તિઓ ધ્વારા માહિતી/માર્ગદર્શન પુરું પાડવામાં આવે છે. અત્યાર સુધીમાં કુલ ૧૩૪૫ તાલીમ વર્ગો ધ્વારા ૮૭૩૬ ખેડૂતભાઈઓ/બહેનોને તાંત્રિક માર્ગદર્શન આપવામાં આવેલ છે.

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર-અરણેજ :

અમદાવાદ જિલ્લા માટે ભા.કૃ.અ. પરિષદના ફંડથી સને ૨૦૦૪માં અરણેજ કેન્દ્ર ખાતે કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર શરૂ કરવામાં આવ્યું જ્યારે ૨૦૦૬ના વર્ષમાં સ્ટાફની નિમણૂક કરતાં ઉદ્દેશો બર આવેલ છે. આ કેન્દ્ર ખાતે કા તેમજ-લાંબાગાળાના, તાલીમ વર્ગો, રોજગાર-વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ, ઓનફાર્મટેસ્ટીંગ વિગેરે પદ્ધતિઓ ચલાવવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત ખેડૂત દિન, પદ્ધતિ, નિદર્શન, વ્યાખ્યાન, પાક રોગનિદાન સેવા, મહિલા મંડળની બેઠકો, ટેલીફોન હેલ્પલાઈન ધ્વારા ટેકનીકલ માર્ગદર્શન, કેન્દ્ર ખાતે આવતા મુલાકાતીઓને માહિતી આપવી, ફાર્મસ ઈન્ટરેસ્ટ જુથની રચના, જેવી અનેક વિવિધ વિસ્તરણ પ્રવૃત્તિઓ ધ્વારા હજારો ખેડૂત ભાઈઓ બહેનોને કૃષિ, પશુપાલન, બાગાયત, વ્યવસાયિક ખેતી, જૈવિક, સંકલન જિવાત નિયંત્રણ વિગેરે બાબતે આધુનિક જ્ઞાન તથા તાંત્રિક માર્ગદર્શનનો લાભ અપાય છે.

મહિલા તાલીમ પ્રવૃત્તિઓ :

સરદાર સ્મૃતિ કેન્દ્ર, ખેત સલાહ યોજના તથા અન્ય વિભાગો ધ્વારા મહિલા તાલીમ પ્રવૃત્તિઓ ચલાવવામાં આવે છે.

છેલ્લા બે વર્ષથી ગુજરાત કોપરેટીવ મીલક માર્કેટીંગ ફેડરેશનના સહયોગથી મહિલા પશુપાલકો માટે પશુઓની તંદુરસ્ત જાળવણી અને દુધ ઉત્પાદન વધારવા માટેની એક અઠવાડિયાની તાલીમ આપવામાં આવે છે. અત્યાર સુધીમાં આશરે ૩૩ તાલીમ વર્ગોમાં ૮૫૦ તાલીમાર્થી બહેનોએ લાભ મેળવેલ છે.

ખેત સલાહ સેવા યોજના, આણંદ :

આ યોજના ૧૯૮૦થી શરૂ કરેલ છે જેનો મુખ્ય હેતુ ખેડૂતો અને કૃષિ વૈજ્ઞાનિકો વચ્ચે સંતુરપ બની કૃષિ તાંત્રિકતાનો ફેલાવો કરવો, ખેડૂતોના સતત સંપર્કમાં રહી કૃષિ અંગે માહિતિ- માર્ગદર્શન આપવું છે. જે અંતર્ગત ખેડૂત

દિન/શિબિર/ સભા/ ગોષ્ઠી, મુલાકાત, વાર્તાલાપ, નિદર્શન, કૃષિમેળો, પાક રોગ નિદાન સેવા ખેડૂતોના ખેતરની મુલાકાત, ટેલીફોન હેલ્પલાઈન જેવી સેવાઓ આપવામાં આવે છે.

સેન્ટર ફોર કોમ્યુનીકેશન નેટવર્ક યોજના (સીસીએન) :

સેન્ટર ફોર કોમ્યુનીકેશન નેટવર્ક યોજના (સીસીએન)—આણંદ ૨૦૦૫—૦૬થી આણંદ ખાતે કાર્યરત થયેલ છે. મધ્યગુજરાત વિસ્તારમાં વિવિધ વિસ્તરણ શિક્ષણ પ્રવૃત્તિઓ જેવીકે પ્રેરણા પ્રવાસ, સ્વસહાય જૂથની રચના, લીડરશીપ, મેનેજર તાલીમ, વિડિયો શો અને ફિલ્ડ વિઝીટનું આયોજન કરવામાં આવે છે.

સરદાર સ્મૃતિ કેન્દ્ર :

વર્ષ ૧૯૭૫માં આણંદ ખાતે સરદાર પટેલ સાહેબના આદર્શો, તેઓનું પ્રેરણાબળ, જાગૃતિનો સંચાર, ખેડૂત સમાજને ઉપયોગી થવા સરદાર પટેલ જીવન ચરીત્ર જાંખી સાથે એક સુંદર કૃષિ સંગ્રહાલય બનાવવામાં આવ્યું છે. સાથે સાથે ખેડૂતભાઈઓ/ બહેનોને કૃષિ, પશુપાલન, બાગાયત, રોગજીવાત નિયંત્રણ સંલગ્ન તાંત્રિક માર્ગદર્શન ધ્વારા જ્ઞાન, કાર્યકુશળતામાં પરિવર્તન લાવવા, કૃષિ વિકાસ—ઉત્પાદન ધ્વારા તેઓનો આર્થિક વિકાસ તથા કૃષિ વૈજ્ઞાનિકોના સીધા સંપર્કમાં લાવવા વિગેરે ખાસ હેતુઓ પરિપૂર્ણ કરવા સરદાર સ્મૃતિ કેન્દ્ર કાર્ય કરી રહ્યું છે.

આજદીન સુધીમાં વિવિધ વિસ્તરણ પ્રવૃત્તિઓ (કુલ ૨૨૯૮) જેટલાં ખેડૂતદિન, કાર્યશિબિર, ક્ષેત્ર મુલાકાત, કૃષિ પ્રદર્શન, નિદર્શન, ટેલીફોન હેલ્પલાઈન, ટી.વી.ટોક, રેડીયો વાર્તાલાપ, પાક રોગ નિદાન સેવા, નવીન તજજ્ઞતાના પ્રસાર માટે વ્યાખ્યાન જેવી અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ ધ્વારા લાખોની સંખ્યામાં ખેડૂતભાઈઓ બહેનોને માહિતિ માર્ગદર્શન આપવામાં આવ્યું છે. વાર્ષિક અંદાજીત ૮ થી ૧૦ હજાર મુલાકાતી ખેડૂતો, બહેનો વિસ્તરણ કાર્યકર્તા તથા રાજ્ય બહારના મુલાકાતીઓ પણ અત્રે મુલાકાતે આવે છે.

વિશેષ યોગદાન :

આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટીની વેબ—સાઈટ :

આઈટીસી એ આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી માટે વેબ—સાઈટ બનાવી છે, જેનું ડોમેન નામ www.aau.in છે. આ વેબ—સાઈટમાં આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટીના વિવિધ પાસાઓ તથા પ્રવૃત્તિઓ જેવી કે વહીવટ, ફેકલ્ટી, મહાવિદ્યાલયો, શિક્ષણ, વિસ્તરણ, સંશોધન, ઈ—લાયબ્રેરી, ટેન્ડર, રાઈટ ટુ ઈન્ફર્મેશન એક્ટ વિગેરે આવરી લેવાયેલ છે.

વધુમાં આ વેબ—સાઈટ ઉપર વેબ મેઈલ સર્વિસ મૂકવામાં આવી છે, જેનાથી ઉપભોક્તા પોતાના ઈ—મેઈલ લેન ઉપરના કોઈપણ કમ્પ્યુટર પર વાંચી તથા તેનો જવાબ કરી શકે છે. યુનિવર્સિટીના લગભગ ૪૦૦૦ જેટલા અધિકારીશ્રીઓ, સંશોધન વૈજ્ઞાનિકશ્રીઓ, કર્મચારીશ્રીઓ તથા વિદ્યાર્થીઓ—વિદ્યાર્થીનીઓ કોમ્પ્યુટર્સ ધ્વારા તેમની અભ્યાસક્રિયા પ્રવૃત્તિઓ માટે વેબ સાઈટ તથા ઈ—મેઈલનો ઉપયોગ કરે છે.

સોઈલ હેલ્થકાર્ડ કાર્યક્રમ માટેની વેબ—બેઝ એપ્લીકેશન :

સમગ્ર રાજ્યને આવરી લેતાં સોઈલ હેલ્થકાર્ડ કાર્યક્રમને તૈયાર કરી તેનાં અમલ માટે ગુજરાત સરકારશ્રી દ્વારા આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટીની પસંદગી કરવામાં આવેલ છે. આથી ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી સેન્ટર ધ્વારા રાજ્યની ચારેય કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ અને ખેતીવાડી ખાતાંના વિવિધ કેન્દ્રોને સોઈલ હેલ્થ કાર્ડ યોજનાના હાર્ડવેર/લેયરસોફ્ટવેર પુરા પાડવામાં આવેલ છે. આ ઉપરાંત સોઈલ હેલ્થકાર્ડ યોજના માટે વેબ—બેઝ એપ્લીકેશન પણ તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. જેમાં ખેડૂતોનાં ખેતરની જમીનનાં પૃથ્થકરણમાં જોવા મળેલ લભ્ય નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફરસ અને પોટાશના આધારે તેમજ પાકને જરૂરી પોષક તત્વોને ધ્યાનમાં રાખી પાકવાર રાસાયણિક ખાતરની ભલામણ કરવામાં આવેલ છે. જેથી રાસાયણિક ખાતરનો બચાવ તેમજ કાર્યક્ષમ ઉપયોગ થશે.

વધુમાં હવામાન તેમજ જમીનનાં જુદા જુદા પરિબળોને આધારે લભ્ય ભેજ નાં આંકની પણ ગણતરી કરવામાં આવેલ છે અને તે ઉપરથી ખેડૂતોને નવા પાક અને પાક પધ્ધતિની ભલામણ કરવામાં આવેલ છે. આ ભલામણ કરેલ પાકનાં ખર્ચ આવક અને નફા ની વિગતો પણ ખેડૂતને આપવામાં આવે છે. વધુમાં ખેડૂતોને તે પાકનું વાવેતર કરવા માટેની જરૂરી ખેતી પધ્ધતિની વિગતોનો પણ તેમાં સમાવેશ કરવામાં આવે છે.

રાજ્યના વિસ્તરણ કાર્યકરો તેમજ ખેડૂતોને જે તે તાલુકા અને ગામની વિગતવાર માહિતી મળી રહે અને તેઓ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું સંકલન કરી શકે તે માટે તાલુકાવાર તેમજ ગામવાર ખેત ઉત્પાદન કાર્યક્રમ તૈયાર કરી આપેલ છે.

આ કાર્યક્રમ હેઠળ રાજ્યમાં કૃષિ વિકાસ માટે કાર્યરત ખાતાઓ, બોર્ડ, નિગમ, વગેરેની વેબસાઈટ પણ તૈયાર કરી લોકોને વિવિધ યોજનાઓ, આંકડાઓ, કાર્યપધ્ધતિ વગેરે માહિતી પણ પહોંચાડવાનો પ્રયત્ન કરેલ છે.

#####

